

Ярина Ростиславівна ПЕТРУШКО

спеціаліст з корпоративного управління та комплаєнс,
АТ «ПроКредит Банк»
E-mail: petrushko.ya@gmail.com

ОСОБИ, ПОВ'ЯЗАНІ З БАНКОМ ЯК ОСОБЛИВА КАТЕГОРІЯ КОНТРАГЕНТІВ

Петрушко, Я. Р. Особи, пов'язані з банком як особлива категорія контрагентів [Текст] / Ярина Ростиславівна Петрушко // Український журнал прикладної економіки. – 2017. – Том 2. – № 1. – С. 96-105. – ISSN 2415-8453.

Анотація

Вступ. Зважаючи на особливу активність Національного банку України в частині встановлення кінцевого бенефіціара банку, розкриття структури власності та виявлення всіх пов'язаних осіб, очевидно, що зазначена проблематика є сьогодні важливою. Проведення банками операцій з пов'язаними особами знаходиться під особливим контролем Національного банку, оскільки може бути конфлікт інтересів з власними інтересами керівників банку. Наявність персонального інтересу в банківській діяльності може загрожувати правам та інтересам вкладників та інвесторів через ризик неповернення кредиту чи недоотримання прибутку

Мета. Метою статті є окреслення основних ознак пов'язаних осіб, визначених Національним банком України, та з'ясування, чому їх роль така.

Результати. Унеможливити наявність будь-якого конфлікту інтересів при прийнятті рішень керівниками банків та тим самим знизити ризики діяльності покликані зміни у переліку осіб, визначених Національним банком, як пов'язаних. Прозора структура власності, зокрема, теж дає можливість усунути конфлікт інтересів та розкрити максимальне коло пов'язаних з банком осіб. Саме тому існує необхідність уніфікації ознак та особливостей співпраці з такими особами.

Ключові слова: структура власності; бенефіціари; пов'язані особи; конфлікт інтересів; кредит; ризик.

Yaryna Rostyslavivna PETRUSHKO

Corporate Governance and Compliance Specialist,
JSC ProCredit Bank

BANK'S RELATED PERSONS AS A SPECIAL CATEGORY OF COUNTERPARTY

Abstract

The aim of this article is to define the main features of the bank's related persons and to clarify the reasons of the importance of these persons for the banks stability. Taking into account the high attention of the National Bank to the disclosure of final beneficiary, opening the shareholder structure and defining all related persons, those issues become important nowadays. The operations which are conducted by the banks with related persons are under control of the National Bank, since they can possibly have a conflict of interest with management of the Bank. The presence of this conflict can threaten the investors' rights and interests because of possibility of failure or loss of profit. Changes in the number of related

© Ярина Ростиславівна Петрушко, 2017

persons, stipulated by the National Bank, can minimize the possibility of conflict of interest during the decision making process and to decrease the risks. The clear shareholder structure excludes the possible conflict of interest and show the circle of the related persons. Therefore, there is a necessity of unification of features of the cooperation with related persons.

Keywords: *shareholders' structure; beneficiary; related persons; conflict of interests; credit, risks.*

JEL classification: G21, G32

Нині поширеною є практика визнання неплатоспроможними банків через непрозору структуру власності.

Створення останньої є важливим елементом побудови стабільної банківської системи, коли регулятор точно знає, на кому лежить відповідальність за неплатоспроможність банку та хто своєчасно зможе банк докапіталізувати. Побудова прозорої структури власності полягає в забезпеченні належного фінансового стану власника, його спроможності капіталізувати банк у необхідний момент, а також усунення ситуацій, коли установа є способом приховування та легалізації незаконно отриманих коштів. Зокрема, коли акціонерами банку є офшорні компанії, які таким способом повернули кошти в Україну у вигляді статутного капіталу банку.

Ознаками непрозорості структури власності є неможливість встановити усіх осіб, які мають пряму та/або опосередковану істотну участь у банку або можливість значного або вирішального впливу на управління та/або діяльність банку, усіх ключових учасників банку та всіх ключових учасників усіх юридичних осіб у ланцюгу володіння корпоративними правами банку або взаємозв'язків між особами. Додатковими ознаками є відповідно неналежність або несвоєчасність подання відомостей про структуру власності до НБУ, що регулятор може розцінювати як небажання розкрити повну структуру або затягування процесу ідентифікації та легалізації кінцевих учасників. Однак однією з цілей НБУ є встановлення кінцевих ключових учасників та кінцевих бенефіціарів. У разі наявності в регулятора підстав вважати, що будь-яка особа, яка входить до складу 10-ти найбільших остаточних ключових учасників банку, є номінальним власником, тобто особою, яка володіє акціями або частками юридичної особи на користь іншої особи, а саме – кінцевого бенефіціарного власника, та виконує юридично значущі дії щодо таких акцій або часток лише на підставі інструкцій і вказівок кінцевого бенефіціарного власника, Національний банк має право запитати в такої особи документи для оцінки фінансового/майнового стану такої особи та для з'ясування прозорості структури власності банку, а також установити строк для надання таких документів.

Відсутність в акціонера на момент перевірки НБУ достатності коштів для підтвердження можливості володіння банком є підставою визнати банк неплатоспроможним саме через непрозору структуру власності. З одного боку, така підстава може мати суб'єктивний вияв, тому що власник банку на момент звернення НБУ може не мати у наявності достатньо власних коштів, необхідний розмір яких вираховується від регулятивного капіталу банку, а з іншого – регулятор прагне залишити на ринку банки, які у кризовий період зможуть звернутися до власника за капіталізацією і власник буде спроможний таку капіталізацію провести. Тому, попри свою неоднозначність, такі повноваження НБУ мають зміст, з огляду на кінцеву мету НБУ залишити стабільні та прозорі банки в країні.

Контроль операцій з пов'язаними особами є частиною контролю, яка набуває особливого значення. Щодо відповідальності банків, то особливої уваги заслуговує

відповідальність за правовідносини з пов'язаними особами. У березні 2015 року до чинних нормативно-правових актів внесені зміни, які посилюють кримінальну і адміністративну відповідальність за відносини з пов'язаними особами, які надають останнім привілеї, а правочини здійснюються за неринковими, більш вигідними умовами. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності пов'язаних із банком осіб» вніс зміни в нормативні акти, які, власне, передбачали відповідальність за неправомірні дії та операції банків з пов'язаними особами.

Так відповідно до ст. 166(5) Кодексу України про Адміністративні правопорушення порушення пов'язаними з банком особами або іншими особами, які відповідно до закону можуть бути об'єктом перевірки Національного банку України, банківського законодавства, нормативно-правових актів Національного банку України, крім порушень, зазначених у ст. 73 Закону України «Про банки і банківську діяльність», у тому числі подання недостовірної (неповної) звітності, зокрема, щодо якості активів, проведення операцій із пов'язаними з банком особами, суті операцій, або здійснення ризикових операцій, які загрожують інтересам вкладників чи інших кредиторів банку, караються штрафом до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а у разі, якщо такі дії призвели до віднесення банку до категорії проблемних, у розмірі до десяти тисяч гривень. До внесення змін у першому випадку штраф становив до однієї тисячі гривень, а другий випадок, а саме – доведення до стану проблемного, у статті був відсутній та не кваліфікувався як порушення.

Кримінальний кодекс України вказує, що доведення банку до неплатоспроможності, тобто умисне, з корисливих мотивів, іншої особистої заінтересованості або в інтересах третіх осіб вчинення пов'язаною з банком особою будь-яких дій, що призвели до віднесення банку до категорії неплатоспроможних, якщо це завдало великої матеріальної шкоди державі або кредитору, карається обмеженням волі на строк від одного до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк, з накладенням штрафу від п'яти тисяч до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян та позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років. Варто звернути увагу, що до внесення відповідних змін така стаття була відсутня, а невідповідні дії керівника можна було кваліфікувати за статтею 219 Кримінального кодексу України «Доведення до банкрутства», а саме: доведення до банкрутства, тобто умисне, з корисливих мотивів, іншої особистої заінтересованості або в інтересах третіх осіб вчинення громадянином – засновником (учасником) або службовою особою суб'єкта господарської діяльності дій, що призвели до стійкої фінансової неспроможності суб'єкта господарської діяльності.

Але в такому випадку виникає запитання щодо притягнення до кримінальної відповідальності іноземців, які можуть бути членами наглядової ради банку та які неналежно здійснювали контроль за діями правління банку та неналежно управляли та здійснювали такі функції. З часу прийняття змін до чинного законодавства не було випадків притягнення до відповідальності керівників, які призвели до неплатоспроможності банку. Тобто особистої, не фінансової, відповідальності винні особи не понесли.

Спостерігається значне посилення інтересу Національного банку України до правовідносин з пов'язаними з банком особами, особливо до операційно пов'язаних з кредитуванням чи відчуженням активів банку на користь пов'язаних осіб. Тенденція посилення відповідальності за порушення норм законодавства щодо співпраці з пов'язаними особами вказує на те, що така співпраця була спрямована на збагачення власне пов'язаних осіб за рахунок клієнтських коштів.

У законі України «Про банки й банківську діяльність» пов'язаними особами є:

- контролери банку;
- особи, які мають істотну участь у банку, та особи, через яких ці особи здійснюють опосередковане володіння істотною участю у банку;
- керівники банку, керівник служби внутрішнього аудиту, керівники та члени комітетів банку;
- споріднені та афілійовані особи банку, у тому числі учасники банківської групи;
- особи, які мають істотну участь у споріднених та афілійованих особах банку;
- керівники юридичних осіб та керівники банків, які є спорідненими та афілійованими особами банку, керівник служби внутрішнього аудиту, керівники та члени комітетів цих осіб;
- асоційовані особи фізичних осіб, зазначених у пунктах 1-6 цієї частини;
- юридичні особи, в яких фізичні особи, зазначені в цій частині, є керівниками або власниками істотної участі;
- будь-яка особа, через яку проводиться операція в інтересах осіб, зазначених у цій частині, та на яку здійснюють вплив під час проведення такої операції особи, зазначені в цій частині, через трудові, цивільні та інші відносини.

З метою уникнення ситуації виведення з банку активів та готівкових коштів шляхом отримання кредитів пов'язаними особами існує заборона укладати з пов'язаними з банком особами угоди на покращених умовах, які не відповідають поточним ринковим умовам.

Поточними ринковими умовами не вважаються, зокрема:

- прийняття меншого забезпечення виконання зобов'язань, ніж вимагається від інших клієнтів;
- придбання у пов'язаної з банком особи майна низької якості чи за завищеною ціною;
- здійснення інвестиції в цінні папери пов'язаної з банком особи, яку банк не здійснив би в інше підприємство;
- оплата товарів і послуг пов'язаної з банком особи за цінами вищими, ніж звичайні, або за таких обставин, коли такі самі товари і послуги іншої особи взагалі не були б придбані;
- продаж пов'язаній з банком особі майна за вартістю, що є нижчою, ніж та, яку банк отримав би від продажу такого майна іншій особі;
- нарахування відсотків та комісійних за послугами, наданими банком пов'язаним із банком особам, які є меншими, ніж звичайні;
- нарахування відсотків за вкладами (депозитами), залученими банком від пов'язаних із банком осіб, які є більшими, ніж звичайні.

Такі основні зміни в чинне законодавство відбувалися в 2014 та 2015 роках та були спричинені необхідністю адаптації національного законодавства до принципів Базельського нагляду та вимогами міжнародних інституцій, які здійснюють фінансування реформ в Україні та укріплення фінансово-банківського сектору.

Уже в травні 2015 року Правління НБУ прийняло Постанову № 315, якою затверджено «Положення про визначення пов'язаних із банком осіб», де, окрім посилання на статтю 52 Закону «Про банки», надано право НБУ самостійно визнавати певне коло осіб такими, що є пов'язаними з банком. І таке право НБУ суттєво може вплинути на діяльність банку та необхідність подачі до НБУ додаткової інформації.

Національний банк, враховуючи певні обставини, має право прийняти рішення про визнання осіб пов'язаними, та з моменту прийняття рішення на таких осіб

поширюються всі особливі умови правовідносин з банком. При прийнятті такого рішення НБУ враховує особливості:

1. За характером взаємовідносин:

- винятковість, що наявна, коли клієнт має взаємовідносини тільки з одним банком, який є єдиним джерелом коштів;
- економічна залежність, пов'язана з прямою залежністю наявності проблем у клієнта у випадку наявності проблем у банку;
- спільна інфраструктура, коли місце розташування клієнта і банку (юридична чи фактична адреса) є однаковим чи близьким, коли члени керівних органів є однаковими або схожими;
- недостатня прозорість структури власності наявна, коли є надто складна або не до кінця розкрита НБУ схема володіння та контролю над банком;

2. За характером операцій:

- мета трансакції та використання коштів, що вважається витратою коштів на цілі, що не відповідають основному виду діяльності клієнта;
- відсутність необхідної документації або документація не відповідає вимогам законодавства;
- недотримання операційних стандартів, що відбувається, коли трансакція не була б проведена за таких умов іншим банком, разом із, але не обмежуючись такими ситуаціями, деякі стандарти кредитування не представлені або визначені не повністю у внутрішніх положеннях банку, трансакція проведена з недотриманням внутрішніх положень банку, сума наданого кредиту не відповідає обсягам діяльності боржника;
- невідповідність розміру заборгованості реальній кредитоспроможності клієнта, коли кредит не був би наданий особі іншим банком, що притримується ефективної банківської практики, а кредитоспроможність або обсяги надходжень за грошовими потоками, що надходять на рахунки особи, не забезпечують своєчасного повернення кредиту;
- неналежне використання інструментів внутрішнього контролю, коли внутрішній контроль за операцією недостатній порівняно з тим, що застосовується в аналогічних операціях, операція була здійснена банком за процедурою, відмінною від процедури, визначеної для аналогічних контрагентів, важливим елементом є те, що кредити, надані клієнту, не класифікуються як проблемні, коли це необхідно (разом із чисто формальною реструктуризацією кредиту) або резерви на покриття можливих втрат за активними банківськими операціями розраховані неналежним чином, а також неналежне зволікання, затягування банком процедури стягнення боргу за кредитами або стягнення застави за кредитами;
- відсоткові ставки, комісії не відповідають ринковим умовам;
- заставне забезпечення та гарантії не відповідають ринковим, якщо прийнято від боржника/контрагента менше забезпечення виконання зобов'язань або забезпечення нижчої якості, ніж приймається від інших клієнтів.

Настільки широкий перелік додаткових ознак для визначення вказує, що банки вміло приховували та не бажали відкривати НБУ інформацію про пов'язаних осіб.

Таким чином, у сьогоднішній ситуації при значній кількості ліквідації банків та при різкому посиленні відповідальності за неправомірні дії з пов'язаними особами можна зробити висновок, що частина банків, що ліквідовуються, своєю неплатоспроможністю завдячують саме кредитним операціям з пов'язаними особами. Так кредитування пов'язаних осіб за пільговими умовами, заздалегідь безнадійні кредити, видані пов'язаним особам, з метою виведення активів, залучених у

вкладників, та відмивання коштів, отриманих незаконним шляхом, були основною діяльністю більшості банків, які зараз перебувають на стадії ліквідації або уже ліквідовані.

Таким чином, НБУ можливими засобами та методами має намір зменшити ризик співпраці з пов'язаними особами, тим самим спробувати зменшити незаконну діяльність деяких банків та уникнути випадків такої діяльності в майбутньому.

Такі зміни в чинне законодавство та пильна увага також і до структури власності банків є однією з необхідних умов уніфікації національного законодавства до Базельських принципів банківського нагляду. Про внесені зміни та досягнуті успіхи НБУ звітує Міжнародному валютному фонду, як про дії, вчинені з метою зміцнення грошово-кредитної ситуації в країні, для відновлення довіри до банківської системи.

Відповідно до Закону України «Про банки й банківську діяльність» до Національного Банку України з метою отримання ліцензії банком, який має намір займатися банківською діяльністю, серед пакету документів є копії внутрішніх положень банку, що регламентують надання банківських та інших фінансових послуг, визначають порядок здійснення внутрішнього контролю та процедуру управління ризиками.

Розподіл функцій між органами управління банку має забезпечувати ефективну систему внутрішнього контролю.

Щодо державних і кооперативних банків, то Закон «Про банки й банківську діяльність» чітко встановлює, що ревізійна комісія є органом контролю державного банку, персональний та кількісний склад якої визначаються наглядовою радою державного банку.

Щодо комерційних банків, то за аналогією ревізійна комісія також є органом контролю, а затверджене Загальними зборами Положення про ревізійну комісію банку є обов'язком документом для отримання банківської ліцензії.

За статутами та Положеннями про ревізійну комісію таких банків, як «ОТП банк», «Юнікредит банк» та «Райффайзен банк», вони визначають органами контролю ревізійну комісію та прописують її повноваження практично однаково. Ревізійна комісія в банку:

- контролює дотримання банком законодавства України і нормативно-правових актів Національного банку України;
- розглядає звіти внутрішнього і зовнішнього аудиторів та готує відповідні пропозиції загальним зборам акціонерів;
- вносить на загальні збори акціонерів або наглядовій раді банку пропозиції щодо будь-яких питань, віднесених до компетенції ревізійної комісії, які стосуються фінансової безпеки і стабільності банку та захисту інтересів клієнтів.

Також у Законі «Про банки й банківську діяльність» органом вищого управління, але який здійснює контрольні і наглядові функції є рада банку.

Відповідно до Закону «Про банки й банківську діяльність» у сфері кредитування та контролю за діяльністю банків наглядова рада наділена такими повноваженнями щодо контролю кредитування:

- визначення і затвердження стратегії та політики управління ризиками, процедури управління ними, а також переліку ризиків, їх граничних розмірів;
- забезпечення функціонування системи внутрішнього контролю банку та контролю за її ефективністю;
- контроль за ефективністю функціонування системи управління ризиками;
- визначення кредитної політики банку;

-
- здійснення контролю за діяльністю правління банку, внесення пропозицій щодо її вдосконалення;
 - визначення порядку роботи та планів підрозділу внутрішнього аудиту і контроль за його діяльністю;
 - прийняття рішень про вчинення значних правочинів відповідно до законодавства;

Важливим є те, що наглядовій раді банку підпорядкований і підрозділ ризик-менеджменту.

Банк створює комплексну та адекватну систему управління ризиками, що має враховувати специфіку роботи банку, встановлені Національним банком України вимоги щодо управління ризиками. Система управління ризиками має забезпечувати виявлення, ідентифікацію, оцінку, моніторинг та контроль за всіма видами ризиків на всіх організаційних рівнях та оцінку достатності капіталу банку для покриття всіх видів ризиків.

Банк утворює постійно діючий підрозділ з управління ризиками, що має відповідати за впровадження внутрішніх положень та процедур управління ризиками відповідно до визначених радою банку стратегії та політики управління ризиками, а відповідно створити систему управління, систему ідентифікації і вимірювання та систему супроводження (моніторингу та контролю) ризиків.

Підрозділ з управління ризиками є підзвітний раді банку та відокремлений від підрозділу внутрішнього аудиту, підрозділів, що здійснюють операції, та підрозділів, що реєструють операції.

- склад і кількість членів кредитного комітету, їх повноваження і обов'язки;
- порядок оформлення договірних відносин, визначення осіб, які мають право підписувати від імені банку кредитні договори, договори застави, гарантії, поруки тощо;
- перелік документів та інформації щодо порядку формування та умов зберігання кредитної справи;
- опис операційних процесів та підпроцесів надання і супроводження кредитів;
- порядок забезпечення кредитів, який, зокрема, містить:
 - прийнятні види забезпечення;
 - установлені коефіцієнти співвідношення забезпечення до розміру кредиту за видами кредитних продуктів і типами забезпечення;
 - вимоги до документального оформлення забезпечення (нотаріальне засвідчення договорів, страхування предмета застави на користь банку, реєстрація забезпечення в державних реєстрах тощо);
 - моніторинг застави та періодичність здійснення переоцінки забезпечення;
 - вимоги до працівників банку, які здійснюють оцінку застави, порядок роботи з незалежними оцінювачами;
- інформація про моніторинг кредитів, його напрями:
 - оцінка фінансового стану позичальників (поручителів, гарантів) з визначенням відповідних термінів її здійснення та переліку документів, на підставі яких вона здійснюватиметься;
 - виконання позичальниками (поручителями, гарантами) зобов'язань за укладеними договорами;
 - цільове використання кредитів, реалізація бізнес-планів щодо використання кредитних коштів;
- механізм повернення кредитів;
- порядок роботи з проблемною заборгованістю;

-
- опис форми (бюлетень, довідка, повідомлення тощо) надання споживачу достовірної інформації про умови кредитування та орієнтовну сукупну вартість споживчого кредиту, оформлену відповідно до вимог законодавства України;
 - опис процедур щодо роботи з позичальниками, які потрапили / можуть потрапити в скрутне фінансове становище;
 - порядок класифікації кредитів і формування резервів за кредитними операціями банку;
 - порядок обмеження з концентрації кредитів, принципи диверсифікації кредитного портфеля;
 - підстави надання незабезпечених кредитів;
 - принципи і обмеження щодо кредитування осіб, пов'язаних з банком;
 - порядок управління якістю кредитного портфеля, кредитним ризиком, у тому числі з урахуванням стрес-сценаріїв;
 - порядок дій банку щодо передавання інформації, що містить банківську таємницю, третім особам, у тому числі особам, з якими укладено договори про отримання послуг щодо повернення боржниками простроченої (проблемної) заборгованості за отриманими ними кредитами;
 - опис форм звітів про кредитні операції і періодичність подання їх органам управління банку.

Упровадження такої системи контролю та зобов'язання банків внести відповідні зміни у внутрішні документи показує знову ж намір НБУ посилити і зовнішній, і внутрішній контроль за діяльністю банків, зокрема в частині кредитних операцій.

Протягом останнього року проблемними виявлялися банки з різним обсягом активів, капіталу чи депозитів. Це суттєво підірвало віру населення у надійність фінансових гігантів. Як свідчить новоявлене емпіричне правило і виняток у вигляді «Дельта Банку», Нацбанк готовий серйозно підтримувати на плаву лише 8 офіційно визначених системно важливих банків. При цьому перспективи політики too-big-to-fail (підтримки «занадто великих, щоб збанкрутувати») залишаються невизначеними з огляду на її низьку ефективність, дефіцит вільних ресурсів та постійні звинувачення в запуску інфляційних побічних ефектів шляхом великих фінансових вливань.

Звичні дії, коли відсутня довіра споживачів до банку, є малоефективними. Рішенням може бути емісія інвестиційних сертифікатів під важливі національні інвестиційні проекти, втілення котрих зможе дати гарантований дохід. 2014 рік виявився досить складним для банківської системи, проте швидка та вдала реалізація вищезазначених заходів покращить її функціонування і сприятиме вирішенню проблем, котрі виникли. Проте, за оцінками експертів, у 2015 році спостерігалися ті ж негативні тенденції, що й у минулому році, бо для того, щоб стабілізувати фінансову систему загалом, потрібно здійснити вкладень у капітал на рівні 170 млрд грн з подальшим виведенням з банківської системи «проблемних» банків.

Банки зіштовхнулись з курсовою проблемою: вони змушені повертати строкові валютні депозити, у той час, як платоспроможність клієнтів за валютними кредитами стрімко знижується. У підсумку банки повинні піднімати ставки за валютними кредитами, йти на міжбанківський ринок або залучати кошти у материнських структур.

НБУ також пояснює причини збитковості банків та визначає, що нарощення збитків пов'язане з нарощенням банками резервів за активними операціями. «Попри те, що нарощення банками резервів за активними операціями призвело до зростання збитків банківського сектору України майже на 14,7 млрд гривень (86,4 % обсягу

відраховань у резерви за серпень 2015 року в цілому по платоспроможних банках), банки поступово підвищують норматив достатності капіталу»

Варто зазначити, що незважаючи на ліквідацію низки проблемних банківських установ та значний відтік клієнтських коштів, зростання активів відбувалось внаслідок стрімкої девальвації національної валюти, що також відобразилось на суттєвому збільшенні залишків валютних активів.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Таким чином, сучасний стан банківської системи України вимагає прийняття трансформаційних заходів щодо покращення її функціонування. Ці напрями необхідно структурувати за проблемами, з якими стикнулася банківська система, а саме: вирішення питання якості активів та капіталізації банківської системи; стимулювання структурних перетворень у банківській системі; вирішення структурних порушень у балансах банків задля стимулювання сталого розвитку банківської системи; розвиток корпоративного управління в банках; розвиток фінансових ринків та банківської інфраструктури; інституційна трансформація Національного банку України.

Надання банківських послуг є непростим через велику відповідальність та велику бюрократичну процедуру реєстрації, ведення діяльності та звітності. Саме через великі ризики, попри відповідальність за неринкові відносини з пов'язаними особами, вбачається також необхідність запровадження кримінальної відповідальності за доведення банку до стану проблемності чи неплатоспроможності. Окрім зазначеної відповідальності за порушення умов співпраці, зокрема операцій кредитування з пов'язаними особами, варто звернути увагу на закон, прийнятий Верховною Радою та підписаний Президентом «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи гарантування вкладів фізичних осіб та виведення неплатоспроможних банків з ринку», яким внесено зміни в Кримінальний кодекс України і визначено, що фальсифікація фінансових документів та звітності фінансової організації, приховування неплатоспроможності фінансової установи або підстав для відкликання (анулювання) ліцензії фінансової установи, а саме: унесення змін до документів або реєстрів бухгалтерського обліку або внесення у звітність фінансової установи завідомо неповних або недостовірних відомостей про угоди, зобов'язання, майно установи, у тому числі яке перебуває в довірчому управлінні, чи про фінансовий стан установи, чи підтвердження такої інформації, надання такої інформації Національному банку України, опублікування чи розкриття такої інформації в порядку, визначеному законодавством України, якщо ці дії вчинені з метою приховування ознак банкрутства чи стійкої фінансової неспроможності або підстав для обов'язкового відкликання (анулювання) у фінансової установи ліцензії або визнання її неплатоспроможною – караються штрафом від восьмисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до чотирьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до десяти років.

Такі зміни в чинне законодавство та пильна увага до їх дотримання є однією з необхідних умов уніфікації національного законодавства до Базельських принципів банківського нагляду. Про внесені зміни та досягнуті успіхи НБУ звітує Міжнародному валютному фонду як про дії, вчинені з метою зміцнення грошово-кредитної ситуації в країні, для відновлення довіри до банківської системи, та вказує, що пріоритетом залишається відновлення стабільності та довіри у фінансовому секторі, підтримання ліквідності банків, посилення політики, спрямованої на виявлення і зменшення надмірних концентрацій ризику, що виникають унаслідок кредитування пов'язаних

осіб. НБУ забезпечив перегляд кредитів пов'язаним особам банків і надалі працює над покращенням якості моніторингу ризиків, що стосуються кредитування пов'язаних осіб.

Список літератури

1. Про адміністративні правопорушення: кодекс України, № 8073 від 07.12.1984 р.
2. Кримінальний кодекс України: кодекс України, №2341-III від 05.04.2001 р.
3. Положення про визначення пов'язаних із банком осіб: постанова Національного банку України № 315 від 12.05.2015 р.
4. Про банки й банківську діяльність: закон України № 2121-III від 07.12.2000 р.

References

1. *Pro administratyvni pravoporushennya.* (1984). Kodeks Ukrayiny, # 8073 vid 07.12.1984 r.
2. *Kryminal'nyy kodeks Ukrayiny.* (2001). Kodeks Ukrayiny, #2341-III vid 05.04.2001 r.
3. *Polozhennya pro vyznachennya pov"yazanykh iz bankom osib.* (2015). Postanova Natsional'noho banku Ukrayiny # 315 vid 12.05.2015 r.
4. *Pro banky y bankivs'ku diyal'nist'.* (2000). Zakon Ukrayiny # 2121-III vid 07.12.2000 r.

Стаття надійшла до редакції 17.03.2017 р.